

все дотримання положень Конституції України та інших нормативно-правових актів залежить від органів державної влади та посадових осіб.

Особливістю є те, що інколи громадянин України не усвідомлює, що положення конституції порушені. Причина – неправильне трактування положень Конституції та неможливість звернення до Конституційного Суду України чи до будь-якої іншої державної установи для її тлумачення (Конституційний Суд не здійснює офіційного тлумачення законів України. Питання офіційного тлумачення Конституції України розглядаються Конституційним Судом лише за конституційними поданнями Президента України, щонайменше сорока п'яти народних депутатів України, Верховного Суду, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Верховної Ради Автономної Республіки Крим [5]).

Отже, бачимо, що проблема конституційно-правової відповідальності полягає у її відсутності за скоєне порушення. Це зумовлено недоброчесністю з боку органів державної влади, посадових осіб та ін. Також важливу роль відіграє неповне розуміння Основного Закону України її громадянами. Таким чином все залежить від бажання обох сторін дотримуватись Конституції України.

Література

1. Мего-Інфо – Юридичний портал №1. Поняття і специфіка конституційно-правової відповідальності. URL: <http://mego.info/матеріал/№-3-поняття-і-специфіка-конституційно-правової-відповідальності>.

2. LexInform Юридичні новини України. Думка експерта. Конституційно-правова відповідальність: практичні аспекти. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/konstytutsijno-pravova-vidpovidalnist-praktychni-aspekty/>

3. Навчальні матеріали онлайн. Зручніше ніж в бібліотеці! Конституційно-правова відповідальність. URL: https://pidru4niki.com/17190512/pravo/konstitutsijno-pravova_vidpovidalnist

4. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

УДК 342.7(043.2)

Андрійчук О.О., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Токарева К.С., к.ю.н., доцент

ПРАВОМІРНЕ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Актуальність теми полягає в тому, що проблема захисту прав людини

- це проблема не окремої держави, саме тому існує нагальна необхідність у створенні єдиних стандартів захисту прав людини, так само як і уніфікованих та доречних принципів їх обмеження в міжнародному праві.

Тематику обмеження прав і свобод людини та громадянина досліджувала велика кількість наукових праць юристів теоретичного напрямку діяльності. Зокрема, таку проблему досліджували О. Осинська, Л. Летнянчин, І. Савенкова, М. Савчин, Б. Сидорець, О. Скрипнюк, В. Сорокун, Т. Слінько, Є. Ткаченко, С. Шевчук і багато інших учених, які зробили великий внесок у розвиток і вирішення цієї тематики.

Об'єктом наукового дослідження є права людини, саме в їх контексті буде аналізуватися інститут обмеження прав. Для однозначного розуміння останнього визначимо підходи до розуміння об'єкта наукової статті.

Правомірне обмеження прав і свобод людини і громадянина - це таке обмеження, яке встановлюється федеральним законом, має як постійний, так і тимчасовий характер, відповідає принципам справедливості, пропорційності, законності, обумовлено об'єктивними причинами, метою якого є встановлення балансу інтересів осіб і суспільства в цілому [1, ст. 45]. По суті, вона полягає в тому, що це не применшення, не порушення прав і свобод людини і громадянина, а це зменшення обсягу наданих прав і свобод. Обов'язковою умовою правомірного обмеження також є те, що його зміст має коригуватися відповідно реаліям сьогодення. Інститут обмеження прав є міжгалузевим, що включає норми конституційного, адміністративного, кримінального, цивільного, трудового та інших галузей права. Він регулює відносини влади і підпорядкування, а тому для нього характерний субординаційний, або імперативний, метод правового регулювання.

Виділяють такі види обмеження прав людини: за обсягом – 1) загальні, які можуть стосуватися всіх прав і свобод (як вимога про не порушення прав інших людей); 2) спеціальні, які використовуються щодо деяких прав і свобод (обмеження, що встановлюються в умовах воєнного або надзвичайного стану, а також в інтересах національної безпеки, і деякі інші); 3) окремі, стосовно певних прав (наявність судимості тягне за собою обмеження права бути обраним народним депутатом) [2, ст. 56].

На мою думку, обмеження прав і свобод можна поділяти за підставою обмеження на такі види, як правомірне та неправомірне обмеження прав. За місцем, де закріплюються правові підстави, обмеження можна виділити обмеження, що передбачені національним законодавством, та обмеження, що передбачені міжнародним законодавством. За змістом можна виділити обмеження, що безпосередньо спрямовані на звуження обсягу й змісту, та обмеження, що встановлюють додаткові умови реалізації відповідного права (виборчі цензи тощо) [3, ст. 34].

В Україні при вирішенні питання можливості обмеження основних

прав і свобод людини спираються передусім на принцип неприпустимості свавільного обмеження прав і свобод. Згідно з Основним Законом України (ч. 1 ст. 64) конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених безпосередньо Конституцією. У свою чергу, відповідно до юридичної позиції Конституційного Суду України поняття «обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина» у контексті ч. 1 ст. 64 Конституції слід розуміти як не передбачене конституційними нормами звуження обсягу прав і свобод, або встановлення додаткових норм, якими нівелюються ці права і свободи [4]. Тому необхідно відрізнити поняття «обмеження основоположних прав і свобод» від прийнятого у законотворчій практиці поняття «фіксація меж самої суті прав і свобод» шляхом застосування юридичних способів (прийомів), визнаючи таку практику допустимою.

Щодо випадків правомірного обмеження прав і свобод людини, то вони передбачені в багатьох міжнародно-правових актах, насамперед у ст. 29 Загальної декларації прав людини 1948 року: «Кожна людина, здійснюючи свої права і свободи, повинна зазнавати лише таких обмежень, які встановлені законом виключно з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших та з метою задоволення справедливих вимог моралі, громадського порядку та загального добробуту в демократичному суспільстві».

Отже, обмеження прав і свобод людини є необхідним складником правової системи будь-якої держави та сучасного суспільства, що об'єктивно зумовлює його законодавче врегулювання і створення окремого інституту права міжгалузевого характеру. Такі обмеження повинні мати правовий характер і накладатися лише відповідно до загального інтересу – національної безпеки, правопорядку, захисту норм моралі, захисту прав і свобод іншої людини, коли право іншої людини в правомірному балансі переважає. Правова процедура накладення обмежень повинна полягати в застосуванні трикутника правомірності обмеження прав людини, який є досягненням сучасної правової науки та судової практики. Навіть з активним розвитком суспільства та появою прав четвертого покоління такий механізм не втрачає своєї ефективності й продовжує діяти, що свідчить про його ефективність і гарантує непорушність принципу верховенства права під час вирішення конкретних справ щодо обмеження прав людини.

Література

1. Самотуга А.В. Правомірне обмеження конституційних прав і свобод людини й громадянина: сучасний стан досліджень проблеми. *Право і суспільство*: науковий журнал. 2010. № 6. С. 72–76.
2. Рабінович П.М., Хавронюк М.І. Права людини і громадянина: навч.

посібник. Київ: Атіка, 2004. С. 90.

3. Конституційне право України: посіб. для підгот. до іспитів / Ю.Г. Барабаш, Т.М. Слінько, Л.І. Летнянчин та ін. Харків: Право, 2018. 390 с.

4. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

УДК 342.72(043.2)

Білоус А.О., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна
Науковий керівник: Сибіга О.М., д.ю.н., професор

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВА НА ЖИТТЯ

Право на життя – це основне фундаментальне право людини, яке закріплено у багатьох універсальних та регіональних міжнародно-правових документах та у конституціях більшості держав світу. З точки зору природно-правових теорій, право на життя розглядають як таке, що походить від самої незмінної природи людини. Взагалі, теорії природного права та природних прав людини тісно переплетені між собою.

Основні ознаки, властиві природним правам людини, були сформульовані ще в античний період та у середньовіччя [1, с. 43]. Ж.-Ж. Руссо вважав, що соціальні можливості володіти особистими немайновими благами і є основними природними правами людини, які існують незалежно від їх державного визнання, як існує і саме право на життя. Й.О. Покровський писав, що є такі невід’ємні права людини, які ніяким чином не можуть бути знищені, навіть для держави в цілому вони недосяжні [2, с. 6].

Вперше право на життя було проголошено у ст. 3 Загальної декларації прав людини 1948 р., відповідно до якої кожна людина має право на життя, свободу та особисту недоторканність. А в Україні вперше на законодавчому рівні право на життя було закріплене у Конституції України, відповідно до ст. 27 якої кожна людина має невід’ємне право на життя. Закріплене у Конституції України право на життя, конкретизовано у ЦК України. У главі 21 ЦК України «Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи» перша стаття присвячена саме праву на життя. Разом з тим, норми цієї статті не містять визначення права людини на життя.

Варто зазначити, що серед науковців теж немає єдності думок щодо визначення поняття «право на життя» [3, с. 77-78]. Проте влучною є думка В. Макрінської: «Право на життя трактує наступним чином – це право на